ŁUKASZ WĘGRZYNOWSKI

Przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego

Transparency of Consumer Loan Contracts

Abstract

The transparency of consumer contracts is one of the key elements of European consumer law. It is intended to ensure that consumers can understand the contract and the consumer rights arising from it. Closing the information gap is intended to strengthen the consumer's position against the professional with whom they enter into a contract. Regulations on the transparency of consumer loan contracts represent a specific form of transparency. However, they give rise to numerous interpretive uncertainties.

SŁOWA KLUCZOWE: konsument, kredyt konsumencki, dyrektywa, przejrzystość umowy konsumenckiej

KEYWORDS: consumer, consumer loan contract, directive, transparency of consumer contract

ŁUKASZ WĘGRZYNOWSKI – doktor nauk prawnych, Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie, e-mail: wegrzynowski@onet.eu, ORCID – 0000-0002-7567-3758.

HTTPS://DOI.ORG/10.36128/HDWQFB62

Problematyka kredytu konsumenckiego rodzi liczne trudności w polskiej praktyce. Uwaga doktryny i orzecznictwa jest skupiona na sankcji kredytu darmowego, która rzeczywiście jest konstrukcją dość kontrowersyjną[1]. Należy jednak podkreślić, że sankcja to kwestia wtórna, gdyż dotyczy skutków naruszenia przepisów u.k.k.[2], tymczasem o tym, co stanowi naruszenie uzasadniające zastosowanie sankcji kredytu darmowego, przesądza głównie treść art. 30 u.k.k. (art. 45 ust. 1 u.k.k.), który wskazuje na kwestie, jakie powinny być uregulowane w umowie kredytu. Wydaje się wręcz, że znaczna część trudności praktycznych przypisywanych stosowaniu sankcji kredytu darmowego wiąże się raczej z niejasnym uregulowaniem zawartym w art. 30 u.k.k. W konsekwencji warto bliżej przyjrzeć się materii objętej art. 30 u.k.k., którą można określić jako przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego.

Wskazane regulacje stanowią transpozycję do polskiego porządku prawnego rozwiązań z dyrektywy 2008/48[3]. Należy podkreślić, że to regulacje unijne i związane z nimi orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) stanowią główny punkt odniesienia dla polskiej praktyki sądowej. Wydaje się zatem uzasadnione omówienie przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego z perspektywy prawa unijnego, a dopiero w następnej kolejności rozważenie, w jakim stopniu regulacje u.k.k. łagodzą bądź wzmacniają trudności wynikające z prawa unijnego.

1 | Przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego – zagadnienia ogólne

Przepis art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 reguluje wymagania, jakie powinna spełniać treść konkretnej umowy kredytu konsumenckiego. Wskazuje

1 Szerzej na ten temat: Małgorzata Bednarek, „Sankcja kredytu darmowego jako środek ochrony konsumenta" *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 3 (2009): 13, 15; Krzysztof Kaczorowski, „Termin do złożenia oświadczenia o zastosowaniu sankcji kredytu darmowego" *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, nr 1 (2025): 38; Dominika Rogoń, „Termin do złożenia oświadczenia konsumenta dotyczącego sankcji kredytu darmowego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 1 (2025): 67–68; Bartosz Wyżykowski, „Proporcjonalność sankcji kredytu darmowego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 5 (2025): 63–67.

2 Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1362), dalej: u.k.k.

3 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 66 ze zm.), dalej: dyrektywa 2008/48.

punktowo, jakie kwestie muszą być umieszczone w konkretnej umowie kredytu. Regulacja ta stanowi centralny punkt dyrektywy 2008/48 i do niej odnosi się większość orzeczeń TSUE w przedmiocie kredytu konsumenckiego. Od razu należy wskazać, że dyrektywa 2008/48 zostaje zastąpiona nową dyrektywą 2023/2225[4]. Materia z art. 10 dyrektywy 2008/48 została przeniesiona do art. 21 dyrektywy 2023/2225. Różnice między tymi regulacjami są niewielkie, tak więc orzecznictwo TSUE dotyczące art. 10 dyrektywy 2008/48 pozostaje aktualne w odniesieniu do art. 21 dyrektywy 2023/2225.

Cel omawianych regulacji jest dość jasny – chodzi o zaznajomienie konsumenta z informacjami, jakie powinna obowiązkowo zawierać umowa o kredyt, gdyż dobre ich zrozumienie przez konsumenta jest konieczne dla prawidłowego wykonania umowy, w szczególności dla wykonywania praw konsumenta[5]. Jest to przejaw „ochrony przez informację", tak aby konsument uzyskał niezbędny zasób informacji dotyczących zawieranej umowy, co ma zniwelować przewagę profesjonalnego kredytodawcy. Dobrze poinformowany konsument będzie zdolny realnie walczyć o swoje prawa w konfrontacji z kredytodawcą. W ten sposób regulacja z art. 10 dyrektywy 2008/48 realizuje jeden z głównych celów całej dyrektywy, a więc zapewnienie wszystkim konsumentom w Unii wysokiego i równoważnego poziomu ochrony ich interesów. W odniesieniu do poszczególnych wymagań z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 Trybunał czasem formułuje również cele szczególne. Tak jest zwłaszcza w odniesieniu do obowiązku podania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (RRSO). Realizacja tego obowiązku ma dać konsumentowi możliwość dokonania oceny zakresu zobowiązania[6] oraz

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2225 z dnia 18 października 2023 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę 2008/48/WE (Dz. Urz. UE L 2023/2225 z 30.10.2023), dalej: dyrektywa 2023/2225.

5 Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818; wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518; wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866.

6 Wyrok TSUE z dnia 19 grudnia 2019 r., C-290/19, Dz.U.UE.C.2020/68/15; wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134; wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866; wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.

możliwość porównania RRSO z różnych umów[7]. W ten sposób regulacja z art. 10 dyrektywy 2008/48 realizuje też inny główny cel całej dyrektywy, a więc ułatwienie powstawania dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich. Dobrze poinformowany konsument wybierze najkorzystniejszą dla siebie ofertę, nawet jeśli będzie to oferta transgraniczna.

Jak wskazano, z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 wynikają szczegółowe wymagania co do treści umowy, tak aby była ona przejrzysta dla konsumenta. Przepis ten nawiązuje w tym zakresie do art. 5 dyrektywy 93/13[8], który również wprowadza wymagania co do treści umowy, choć sformułowane zdecydowanie bardziej ogólnie. Niewątpliwie obie regulacje opierają się na tym samym założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, również ze względu na stopień poinformowania. Z tego względu poinformowanie konsumenta przed zawarciem umowy o jej postanowieniach i skutkach ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta, gdyż ma mu stworzyć obiektywną możliwość podjęcia decyzji, czy zamierza związać się umową. Każda z tych regulacji wyraża zasadę przejrzystości umowy konsumenckiej, choć w różny sposób. Przejrzystość z art. 10 dyrektywy 2008/48 ma charakter szczegółowy i zamknięty, tymczasem przejrzystość z art. 5 dyrektywy 93/13 ma charakter ogólny i otwarty, nie jest precyzyjnie określona, a z orzecznictwa TSUE wynika tendencja do rozszerzania jej znaczenia. Z drugiej strony, naruszenie przejrzystości z art. 10 dyrektywy 2008/48 może stanowić wyłączną podstawę zastosowania sankcji z art. 23 dyrektywy 2008/48, natomiast przejrzystość z art. 5 dyrektywy 93/13 będzie tylko jednym z czynników składających się na możliwość zastosowania sankcji z art. 6 i art. 7 dyrektywy 93/13.

Wreszcie, należy podkreślić, że z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 wynika nie tylko, jakie kwestie mają być uregulowane w umowie, ale również w jaki sposób mają być uregulowane. W art. 10 ust. 2 *in princ*. dyrektywy 2008/48 wskazano, że umowa ma regulować poszczególne kwestie w sposób „jasny i zwięzły", natomiast w art. 21 ust. 1 *in fine* dyrektywy 2023/2225 dodano, że ma to być również „czytelne".

7 Wyrok TSUE z dnia 19 grudnia 2019 r., C-290/19, Dz.U.UE.C.2020/68/15; wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.

8 Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z 21.04.1993, s. 29 ze zm.), dalej: dyrektywa 93/13.

Z tych uregulowań Trybunał wyprowadza zasadę jasności i zwięzłości umowy, oznaczającą nakaz udzielenia informacji pełnej, prawdziwej i precyzyjnej[9]. Informacje podane w umowie muszą być pozbawione wszelkich nieścisłości, które mogą wprowadzić w błąd konsumenta. Co istotne, punktem odniesienia dla oceny będzie konsument przeciętny[10]. Z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 wynika również nakaz udzielenia informacji zwięzłej, co może stanowić argument przeciwko rozbudowywaniu obowiązków informacyjnych w umowie[11].

Uzupełnieniem zasady jasności i zwięzłości jest zasada kompletności umowy, zgodnie z którą umowa nie musi zostać sporządzona w jednym dokumencie, jednak wszystkie elementy umowy muszą stanowić integralną część umowy o kredyt[12]. Jej kluczowym elementem jest zakaz odesłań. Wszystkie kwestie z art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 mają być wprost uregulowane w umowie, tak aby konsument dysponujący egzemplarzem umowy mógł zapoznać się z wymaganymi informacjami. Niedopuszczalne jest zatem uregulowanie tych kwestii w umowie jedynie przez odesłanie do innych źródeł, takich jak przepisy prawa, strona internetowa czy inne dokumenty[13]. Przykładowo, nie jest dopuszczalne stwierdzenie, że „odsetki za opóźnienie są równe odsetkom maksymalnym z k.c.". Odesłanie do przepisów k.c. powoduje, że konsument nie jest w stanie uzyskać z treści umowy informacji o wysokości odsetek za opóźnienie, musi w tym celu sięgnąć do innego dokumentu. Taka umowa, mimo iż formalnie odnosi się do odsetek za opóźnienie, w rzeczywistości narusza art. 10 ust. 2 dyrektywy

9 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818; wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134.

10 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

11 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

12 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

13 Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2020 r., C-66/19, Dz.U.UE.C.2020/215/17; wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

2008/48, gdyż nie reguluje tej kwestii wprost. Jedyny wyjątek od zakazu odesłań dotyczy klauzuli zmiennego oprocentowania[14].

2 | Przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego – zagadnienia szczegółowe

Szczegółowe zagadnienia związane z przejrzystością umowy kredytu konsumenckiego zostały uregulowane w art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 (art. 21 ust. 1 dyrektywy 2023/2225), w którym wymieniono różne zagadnienia, które powinny być uregulowane w umowie kredytu konsumenckiego. Różny jest charakter tych zagadnień oraz stopień powiązania z ochroną konsumenta. Warto bliżej przyjrzeć się tym zagadnieniom, które doczekały się omówienia w orzecznictwie TSUE.

2.1. Rzeczywista roczna stopa oprocentowania

Obowiązek wskazania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania obliczonej na chwilę zawierania umowy stanowi kluczowy element przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego i to do niego w najszerszym zakresie odnosi się orzecznictwo TSUE. Regulacje dotyczące sposobu ujęcia RRSO w umowie w obu dyrektywach są tożsame (art. 10 ust. 2 lit. g dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. g dyrektywy 2023/2225), korekcie uległa sama definicja RRSO, gdyż w nowej dyrektywie nie ma wzmianki o „innych kosztach" (art. 3 lit. i dyrektywy 2008/48, art. 3 pkt 7 dyrektywy 2023/2225), jednak zmiana ta nie wpływa na sposób liczenia RRSO.

Od razu trzeba wskazać, że RRSO jest uregulowana w kilku innych miejscach dyrektywy 2023/2225, co ma istotne znaczenie dla przejrzystości, gdyż formuła z art. 21 ust. 1 lit. g będzie rozwijana przede wszystkim na podstawie tych regulacji. Należy uwzględnić zwłaszcza art. 3 pkt 7 dyrektywy 2023/2225, zgodnie z którym RRSO to całkowity koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, wyrażony jako wartość procentowa całkowitej kwoty kredytu w stosunku rocznym i obliczony zgodnie z art. 30 dyrektywy 2023/2225. Przepis ten nie tylko definiuje RRSO, ale wyraźnie łączy ją z całkowitym kosztem kredytu. Pojęcie RRSO pojawia się również w powiązaniu z innymi niż przejrzystość konstrukcjami z dyrektywy, w szczególności stanowi

14 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

ważny element obowiązków informacyjnych związanych z reklamą albo poprzedzających zawarcie umowy, wpływa też na zakres przedmiotowy dyrektywy (np. art. 2 ust. 2 lit. d, art. 2 ust. 6 dyrektywy 2023/2225).

W orzecznictwie TSUE wskazuje się, że RRSO ma kluczowe znaczenie dla konsumenta, pozwala mu bowiem ocenić z ekonomicznego punktu widzenia zakres zobowiązania, z jakim wiąże się zawarcie umowy o kredyt[15] oraz przyczynia się do przejrzystości rynku, ponieważ umożliwia ona konsumentowi porównanie ofert kredytowych[16]. W konsekwencji sankcja pozbawienia kredytodawcy prawa do odsetek i opłat odzwierciedla wagę takiego naruszenia i ma charakter odstraszający i proporcjonalny[17]. Z tej perspektywy nie ma znaczenia, czy umowa w ogóle nie wskazuje RRSO, czy też podaje ją w sposób błędny, gdyż w obu przypadkach nie zostaje zrealizowany cel podania RRSO w umowie, zatem oba warianty uzasadniają wskazaną sankcję.

Rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oblicza się zgodnie ze wzorem matematycznym podanym w części I załącznika III do dyrektywy 2023/2225, jednak w razie potrzeby do obliczania rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania przyjmuje się dodatkowe założenia określone w części II załącznika III. W szczególności, w załączniku przewidziano dodatkowe założenia służące ułatwieniu obliczenia RRSO, w razie gdy niektóre elementy nie są znane lub gdy nie jest możliwe z innych powodów ich określenie[18].

Wartość RRSO powinna być wskazana precyzyjnie. Po pierwsze, już z załącznika do dyrektywy wynika, że wynik obliczeń podaje się z dokładnością do co najmniej jednego miejsca po przecinku. W konsekwencji niedopuszczalne jest też podanie jej za pomocą przedziału wskazującego minimalną i maksymalną stopę oprocentowania[19]. Ponadto, RRSO nie może być ani zaniżona, ani zawyżona[20]. Wiąże się to ściśle z informacyjną

15 Wyrok TSUE z dnia 21 kwietnia 2016 r., C-377/14, ZOTSiS 2016/4/I-283; wyrok TSUE z dnia 19 grudnia 2019 r., C-290/19, Dz.U.UE.C.2020/68/15; wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134; wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866; wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.

16 Wyrok TSUE z dnia 21 kwietnia 2016 r., C-377/14, ZOTSiS 2016/4/I-283.

17 Wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134; wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.

18 Wyrok TSUE z dnia 19 grudnia 2019 r., C-290/19, Dz.U.UE.C.2020/68/15.

19 Wyrok TSUE z dnia 19 grudnia 2019 r., C-290/19, Dz.U.UE.C.2020/68/15.

20 Wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866.

funkcją RRSO jako elementu przejrzystości umowy, gdyż konsument traci wówczas możliwość ustalenia zakresu swojego zobowiązania oraz porównania dostępnych ofert kredytu. Jest to oczywiste w razie zaniżenia RRSO, jednak negatywnie należy ocenić również jej zawyżenie. Konsument otrzymuje informację nieprawdziwą, co może zakłócić proces podejmowania decyzji co do zawarcia umowy i skłonić go do wyboru innej, obiektywnie gorszej oferty.

Jak wskazano, dla wyjaśnienia RRSO niezbędne jest również uwzględnienie art. 3 pkt 5 dyrektywy 2023/2225, zawierającego definicję całkowitego kosztu kredytu. Jest to pojęcie ściśle oddzielone od całkowitej kwoty kredytu, żadna kwota mieszcząca się w ramach całkowitego kosztu kredytu nie może jednocześnie być objęta całkowitą kwotą kredytu[21]. Jeśli chodzi o konkretne opłaty, które mieszczą się w ramach pojęcia RRSO, to art. 3 pkt 7 w zw. z art. 3 pkt 5 wyjaśnia jedynie, że mogą to być różne odsetki, prowizje, podatki, opłaty lub składki, z wyraźnym wyłączeniem jedynie kosztów notarialnych. Katalog jest zatem otwarty, co z jednej strony nie sprzyja bezpieczeństwu obrotu, ale też zabezpiecza przed nadużyciami ze strony niesolidnych kredytodawców. W tym kontekście Trybunał wyraźnie bowiem podkreśla, że przepisy dyrektywy nie mogą być obchodzone przez sposób formułowania umów[22].

Generalnie Trybunał przyjmuje szeroką formułę całkowitego kosztu kredytu, a tym samym szeroką formułę RRSO, obejmując nią wszystkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt i które znane są kredytodawcy (odsetki, prowizje, podatki i wszelkie inne opłaty)[23]. Podkreśla, że wprawdzie przepisy nie precyzują, czy to pojęcie ogranicza się do kosztów, które są konieczne do otrzymania kredytu[24], jednak wzgląd na konieczność zapewnienia ochrony konsumentowi przemawia za szerokim rozumieniem tego pojęcia[25]. Dodatkowym argumentem będzie okoliczność, że jedynie koszty notarialne zostały wyraźnie wyłączone

21 Wyrok TSUE z dnia 21 kwietnia 2016 r., C-377/14, ZOTSiS 2016/4/I-283; wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.

22 Wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134; podobnie, choć w nieco innym kontekście, wyrok TSUE z dnia 17 października 2024 r., C-409/23, Dz.U.UE.C.2024/7149.

23 Wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134; wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.

24 Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.

25 Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.

spod tego pojęcia[26]. W konsekwencji Trybunał przyjmuje, że całkowity koszt kredytu obejmuje zarówno koszty związane z otrzymaniem kredytu, jak i koszty związane z jego wykorzystaniem w czasie. Stąd też należy tu uwzględnić również koszty ewentualnego przedłużenia umowy, mimo iż samo przedłużenie zależy od decyzji konsumenta, o ile konkretne i dokładne warunki tego przedłużenia są określone w umowie, a koszty są znane kredytodawcy (czyli są przynajmniej możliwe do określenia)[27]. To stanowisko Trybunału należy uznać za kontrowersyjne, gdyż nadmiernie rozszerza formułę całkowitego kosztu kredytu. Objęte nią zostały opłaty rzeczywiście fakultatywne, zaś obowiązek ich zapłaty nie powstaje w chwili zawarcia umowy, nie musi też powstać w przyszłości. Trudno zatem przyjąć, że jest to koszt znany kredytodawcy. Tak szerokie ujęcie całkowitego kosztu kredytu (a w konsekwencji również RRSO) raczej dezinformuje konsumenta, zaś jego interes może być chroniony na podstawie innych regulacji, w tym art. 21 ust. 1 lit. k dyrektywy 2023/2225. W najnowszym orzecznictwie TSUE przyjęto też, że sprzeczne z dyrektywą o kredycie konsumenckim jest zastrzeżenie oprocentowania od kredytowanych kosztów kredytu[28], co również może wpływać na całkowity koszt kredytu, a w konsekwencji na RRSO[29].

Obok kosztów ściśle związanych z umową, na RRSO składają się również koszty usług dodatkowych związanych z umową o kredyt, jeżeli zawarcie umowy dotyczącej takich usług dodatkowych jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach. W szczególności do kosztów usług dodatkowych zalicza się składki ubezpieczeniowe. Chodzi o koszty usług, które są rzeczywiście dodatkowe, a nie koszty usług jedynie formalnie dodatkowych, które w rzeczywistości mają na celu sztuczne zmniejszenie całkowitego kosztu kredytu. W jednej ze spraw wskazano, że takie fikcyjne koszty usług dodatkowych mogą stanowić opłaty za priorytetowe rozpatrzenie wniosku o kredyt czy możliwość odroczenia spłaty rat miesięcznych lub obniżenia ich kwoty. Sąd krajowy powinien

26 Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.

27 Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.

28 Wyrok TSUE z dnia 23 kwietnia 2026 r., C-744/24, ECLI:EU:C:2026:337.

29 We wcześniejszej doktrynie szerzej na ten temat: Filip Czuchwicki, *Umowa kredytu konsumenckiego* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2025), 190–195; Jakub Gil, Marcin Szlaszyński, „Problematyka odsetek od kredytowanych kosztów bankowego kredytu konsumenckiego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 6 (2022): 59–74.

uwzględnić całość postanowień umowy i jej ogólnych warunków, a także kontekst prawny i okoliczności faktyczne towarzyszące zawarciu umowy. Nie jest kluczowa procedura zamawiania tych usług czy ich formalne oddzielenie w pierwotnym planie spłaty[30]. Natomiast kosztem usługi dodatkowej może być koszt związany z umową poręczenia, jeśli z umowy kredytu wynika obowiązek zawarcia tej umowy[31], podobnie jak koszt ubezpieczenia kredytu, jeżeli wykupienie tego ubezpieczenia wiązało się z obniżeniem stopy oprocentowania kredytu[32]. Warto też zwrócić uwagę na motyw 41 preambuły do dyrektywy 2023/2225, który wprowadza domniemanie, że – przynajmniej co do zasady – kredytodawca zna koszty usług dodatkowych[33].

Wartość RRSO oblicza się przy założeniu, że umowa o kredyt będzie obowiązywać przez uzgodniony okres oraz że kredytodawca i konsument wywiążą się ze swoich zobowiązań zgodnie z warunkami określonymi w umowie o kredyt oraz w terminach w tej umowie określonych (art. 30 ust. 3 dyrektywy 2023/2225), z wyłączeniem wszelkich opłat należnych od konsumenta z tytułu niedotrzymania przez niego jakichkolwiek zobowiązań określonych w umowie o kredyt oraz opłat innych niż cena zakupu, które z tytułu nabycia towarów lub usług jest on zobowiązany ponieść bez względu na to, czy transakcja dokonywana jest w gotówce, czy za pomocą kredytu (art. 30 ust. 2 dyrektywy 2023/2225). Ta regulacja ma istotne znaczenie praktyczne, gdyż pozwala przyjąć, że RRSO nie obejmuje kosztów wynikających z niewykonania umowy o kredyt[34]. Odejście od tej formuły jest jednak możliwe w sytuacji, gdy koszty „formalnie" wiążą się z niewykonaniem umowy, jednak w rzeczywistości, z uwagi na określony kształt umowy, jest niemal pewne, że te koszty wystąpią. Wówczas bowiem możliwe jest przyjęcie, że kredytodawca próbuje obejść regulacje dyrektywy i zakłada, że konsument nie wykona zobowiązania do zapłaty, dzięki czemu kredytodawca uzyska korzyść gospodarczą[35].

Druga istotna konsekwencja zasady z art. 30 ust. 3 dyrektywy 2023/2225 jest taka, że ewentualna wadliwość niektórych postanowień dotyczących

30 Wyrok TSUE z dnia 21 marca 2024 r., C-714/22, Dz.U.UE.C.2024/3134.
31 Wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.
32 Wyrok TSUE z dnia 23 kwietnia 2026 r., C-744/24, ECLI:EU:C:2026:337.
33 Wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.
34 Wyrok TSUE z dnia 16 lipca 2020 r., C-686/19, Dz.U.UE.C.2020/297/19.
35 Takie stanowisko, choć w nieco innym kontekście, przedstawiono w wyroku TSUE z dnia 17 października 2024 r., C-409/23, Dz.U.UE.C.2024/7149.

kosztów nie wpływa na obowiązek wskazania RRSO[36]. Tu również uwypukla się informacyjny charakter obowiązku wskazania RRSO w umowie. Kredytodawca odpowiada za prawidłowe wskazanie RRSO, ale nie odpowiada za dalsze losy poszczególnych postanowień umownych. Wyłącza to możliwość wystąpienia „reakcji łańcuchowej" polegającej na tym, że abuzywność poszczególnych postanowień dotyczących kosztów wpływa na ostateczną wysokość RRSO, co uruchamia sankcję skutkującą wadliwością całej umowy.

Obok samej RRSO, równie istotne jest wskazanie w umowie wszystkich założeń przyjętych do obliczenia RRSO, co wynika wprost z art. 21 ust. 1 lit. g dyrektywy 2023/2225. Ma to duże znaczenie dla konsumenta, gdyż umożliwia mu zapoznanie się ze swoimi prawami i obowiązkami oraz sprawdzenie, czy RRSO została obliczona przez przedsiębiorcę w sposób prawidłowy[37]. Gdyby sprawdzenie dało ocenę negatywną, konsument wciąż ma możliwość odstąpienia od umowy. W konsekwencji, brak tego elementu może pozbawić konsumenta możliwości dokonania oceny ciążącego na nim zobowiązania. Założenia powinny być wyraźnie wskazane w umowie o kredyt i nie wystarczy, aby konsument mógł je sam zidentyfikować, analizując warunki tej umowy[38].

Tytułem podsumowania należy wskazać, że RRSO stanowi centralny element zasady przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego. Formuła z art. 21 ust. 1 lit. g dyrektywy 2023/2225 powinna być interpretowana z uwzględnieniem art. 30 i innych przepisów dyrektywy odnoszących się do RRSO. O ile sama metoda obliczania RRSO jest dość precyzyjna, to jednak na kształt tego pojęcia negatywnie wpływają niejasności związane z pojęciem całkowitego kosztu kredytu. Dodatkowo też niezbyt jasny jest stosunek RRSO do innych konstrukcji związanych z zasadą przejrzystości, takich jak stopa oprocentowania (art. 21 ust. 1 lit. f dyrektywy 2023/2225) czy opłaty wynikające z umowy o kredyt (art. 21 ust. 1 lit. k dyrektywy 2023/2225). Pojęcie RRSO realizuje część celów związanych z tymi pozostałymi konstrukcjami. Z tej perspektywy negatywnie należy ocenić regulacje u.k.k. (art. 5 pkt 6 u.k.k., art. 30 ust. 1 pkt 7 u.k.k.). Wskazane przepisy są bardzo ogólne, głównie powtarzają treść regulacji dyrektywy, przez co dają bardzo szeroką możliwość przenikania wątpliwości interpretacyjnych dotyczących zwłaszcza całkowitego kosztu kredytu. Regulacja ustawowa powinna być bardziej

36 Wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866.
37 Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.
38 Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.

szczegółowa, aby z jednej strony zapewnić realizację celów dyrektywy, ale jednocześnie zapewniać niezbędny poziom stabilności i pewności prawa. Brak precyzji polskiego ustawodawcy należy ocenić tym bardziej negatywnie, jeśli uwzględnić, że naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 7 u.k.k. stanowi podstawę do zastosowania sankcji kredytu darmowego.

2.2. Stopa procentowa

Prawo unijne wprowadza wymagania dotyczące stopy procentowej, zarówno w odniesieniu do odsetek kapitałowych, jak i odsetek za opóźnienie (art. 10 ust. 2 lit. f i lit. l dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. f i lit. l dyrektywy 2023/2225). Przepisy te łączą się z definicją stopy oprocentowania kredytu i stałej stopy oprocentowania kredytu (art. 3 lit. j i k dyrektywy 2008/48, art. 3 pkt 8 i 9 dyrektywy 2023/2225).

W najnowszym orzecznictwie TSUE przyjęto, że sprzeczne z dyrektywą o kredycie konsumenckim jest zastrzeżenie oprocentowania od kredytowanych kosztów kredytu[39]. Trybunał podkreślił wprawdzie, że samo kredytowanie kosztów kredytu jest dopuszczalne, może być nawet odpłatne, przez podwyższenie wysokości odsetek kapitałowych. Jednak sama stopa procentowa może odnosić się wyłącznie do całkowitej kwoty kredytu, zaś jednocześnie niedopuszczalne jest stosowanie w umowie dwóch różnych stawek odsetek, gdyż to mogłoby wprowadzić konsumenta w błąd. To stanowisko jest kontrowersyjne, gdyż zachodzi niespójność między przyjęciem dopuszczalności kredytowania kosztów kredytu a przyjęciem wąskiej formuły stopy oprocentowania kredytu, zwłaszcza w sytuacji, gdy przepisy dyrektyw dotyczące stopy oprocentowania (art. 3 lit. j dyrektywy 2008/48, art. 3 pkt 8 dyrektywy 2023/2225) nie odwołują się do pojęcia całkowitej kwoty kredytu. Wydaje się zatem, że zachodziły tu podstawy do odwołania się do argumentacji systemowej i szerszej wykładni art. 3 lit. j dyrektywy 2008/48 (art. 3 pkt 8 dyrektywy 2023/2225).

W odniesieniu do odsetek za opóźnienie, Trybunał podkreślił, że stopa oprocentowania powinna być wskazana w umowie, nie może być określona przez odesłanie do innych źródeł, w tym również przez odesłanie do przepisów prawa. W takiej sytuacji konsument nie jest w stanie na podstawie umowy określić zakresu swojego zobowiązania umownego[40]. Stopa odsetek

39 Wyrok TSUE z dnia 23 kwietnia 2026 r., C-744/24, ECLI:EU:C:2026:337.

40 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

powinna być przedstawiona w postaci wartości procentowej, a nie w formie jedynie definicji czy wzoru, za pomocą którego jest ona obliczana[41]. To stanowisko wydaje się aktualne w odniesieniu do odsetek kapitałowych.

Osobny problem to kwestia wskazania w umowie ustaleń dotyczących zmian stopy oprocentowania mającej zastosowanie do opóźnionych płatności w sytuacji, gdy z umowy wynika, że stopa odsetek za opóźnienie będzie zmieniana wraz ze zmianą stopy bazowej, która jest określana przez bank centralny państwa członkowskiego i publikowana w łatwo dostępnym dzienniku urzędowym. Trybunał przyjął, że takie odesłanie jest dopuszczalne, jednak z umowy powinien wynikać sposób obliczania tej stopy, który jest łatwo zrozumiały dla przeciętnego konsumenta nieposiadającego specjalistycznej wiedzy w dziedzinie finansowej i umożliwia mu obliczenie stopy odsetek za opóźnienie na podstawie informacji zawartych w umowie o kredyt. Ponadto w umowie należy przedstawić częstotliwość zmiany stopy bazowej[42]. Kwestia ta jest oceniana również z perspektywy dyrektywy 93/13.

Podobnie jak przy RRSO, również w odniesieniu do kwestii stopy procentowej w umowie kredytu konsumenckiego, należy podkreślić zastosowanie przez polskiego ustawodawcę błędnej techniki transpozycji przepisów dyrektywy do polskiego porządku prawnego. Przy definiowaniu stopy procentowej (art. 5 pkt 10 u.k.k.) przepisano niejasną formułę z art. 3 lit. j dyrektywy 2008/48 („kwota wypłaconego kredytu"), która – jak się okazało – oznacza całkowitą kwotę kredytu, zdefiniowaną w innym przepisie (art. 5 pkt 7 u.k.k.). Z całą pewnością nie jest to rozwiązanie przejrzyste, w dodatku stwarza bardzo szeroką możliwość przenikania wątpliwości interpretacyjnych dotyczących wykładni przepisów dyrektywy. Z perspektywy polskiego porządku prawnego jest to tym bardziej rażące, jeśli uwzględnić, że na poziomie ustawowym dopuszczono kredytowanie kosztów kredytu (ta formuła pojawia się w art. 5 pkt 7 u.k.k., a podobna w art. 720^2§ 1 k.c.), zaś pobieranie odsetek od kredytowanych kosztów mieści się w ogólnej formule z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe[43]. Tu również

41 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

42 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

43 Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 38 ze zm.).

polski ustawodawca nie wykorzystał wszystkich możliwości, aby zapewnić niezbędny poziom stabilności i pewności prawa.

2.3. Inne opłaty

Umowa kredytu powinna w sposób jasny i zwięzły wskazywać opłaty za prowadzenie obowiązkowego rachunku lub obowiązkowych rachunków, opłaty za korzystanie ze środków płatniczych oraz wszelkie inne opłaty wynikające z umowy oraz warunki, na jakich opłaty te mogą ulegać zmianie (art. 10 ust. 2 lit. k dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. k dyrektywy 2023/2225).

Przepis nie doczekał się szerszego omówienia w orzecznictwie TSUE. Trybunał wskazał jedynie, że warunki zmiany opłat powinny być podane w umowie w sposób pozbawiony wszelkiej obiektywnej nieścisłości mogącej wprowadzić w błąd przeciętnego konsumenta co do istnienia zdarzeń mogących spowodować zmianę opłat oraz co do związku między zmianą opłat a tym zdarzeniem. Kluczowe jest, czy rozsądny konsument jest w stanie jasno określić ewolucję zakresu swojego zobowiązania w trakcie wykonywania tej umowy, w tym zweryfikować możliwość wystąpienia okoliczności uzasadniających zmianę opłat, jak też ocenić wpływ tych okoliczności na opłaty. Trybunał negatywnie ocenił warunki modyfikacji powiązane ze wskaźnikami, które są trudne do zweryfikowania dla konsumenta zarówno przed zawarciem umowy, jak i w trakcie jej wykonywania. Chodzi zwłaszcza o zmienne wskaźniki ekonomiczne, wskaźniki kontrolowane przez kredytodawcę, a także wskaźniki opisane losowo. Negatywnej oceny nie wyłącza okoliczność, że wzrost opłat był ograniczony ilościowo, maksymalnie do 200%, i czasowo, maksymalnie do czterech razy w roku, nie później niż sześć miesięcy po wystąpieniu warunku[44].

Trzeba podkreślić, że regulacja z art. 10 ust. 2 lit. k dyrektywy 2008/48 i art. 21 ust. 1 lit. k dyrektywy 2023/2225 jest najbardziej niejasna spośród regulacji dotyczących przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego. Mamy tu przynajmniej dwie niezwykle ogólne formuły, a więc „wszelkie inne opłaty" oraz „warunki, na jakich opłaty te mogą ulegać zmianie". Nawet przy zachowaniu maksymalnej staranności nie da się jednoznacznie i jasno określić ich zakresu znaczeniowego. Jest to szczególnie widoczne, jeśli uwzględnić wnioski płynące ze sporów sądowych toczących się przed polskimi sądami. Pojawiają się tu twierdzenia, że „wszelkie opłaty" to również koszty sądowe

44 Wyrok TSUE z dnia 13 lutego 2025 r., C-472/23, Dz.U.UE.C.2025/1866.

czy też koszty egzekucyjne, jakie łączą się z ewentualną sprawą sądową między stronami w przyszłości. Natomiast warunki zmiany opłat to mogą być również przesłanki sankcji kredytu darmowego, która przecież prowadzi do „zmiany opłat" przez ich uchylenie. Tym samym, w wariancie maksymalnym, te formuły mogą oznaczać uczynienie z umowy kredytu małej monografii dotyczącej zasad ochrony konsumenta. Z tych względów należy zdecydowanie negatywnie ocenić decyzję polskiego ustawodawcy, który odpowiednik omawianej regulacji zredagował w sposób równie ogólny. W art. 30 ust. 1 pkt 10 u.k.k. pojawiają się równie niejasne formuły jak „inne koszty" czy „warunki, na jakich koszty te mogą ulec zmianie". W powiązaniu z art. 45 ust. 1 u.k.k., zgodnie z którym naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 10 u.k.k. uzasadnia zastosowanie sankcji kredytu darmowego, powyższa regulacja wprowadza bardzo dużą niepewność obrotu.

2.4. Odstąpienie od umowy

Dość złożonym zagadnieniem jest problematyka odstąpienia od umowy. Podobnie jak inne omówione już konstrukcje, prawo odstąpienia jest uregulowane zarówno w kontekście przejrzystości umowy kredytu, jak i w innych miejscach dyrektywy. Trzeba odnotować, że występują pewne różnice między art. 21 ust. 1 lit. p dyrektywy 2023/2225 a art. 10 ust. 2 lit. p dyrektywy 2008/48, choć nie wydają się mieć istotnego znaczenia dla wykładni obu przepisów.

W orzecznictwie TSUE wskazuje się, że przejrzyste uregulowanie w umowie kwestii odstąpienia ma na celu umożliwienie konsumentowi uzyskania wszelkich informacji niezbędnych do prawidłowego wykonania prawa do odstąpienia od umowy. Informacja w tym zakresie ma dla konsumenta zasadnicze znaczenie, gdyż aby skorzystać z prawa odstąpienia, powinien on uprzednio znać warunki, terminy oraz procedurę korzystania z prawa do odstąpienia od umowy[45]. Powinien też mieć możliwość sprawdzenia, czy termin na odstąpienie od umowy rozpoczął bieg w stosunku do niego[46]. Z tego względu Trybunał przyjął, że przez „inne warunki korzystania" z prawa odstąpienia należy rozumieć m.in. sposób obliczania terminu na odstąpienie od umowy[47]. W konsekwencji ta kwestia mieści się w ramach przejrzystości

45 Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2020 r., C-66/19, Dz.U.UE.C.2020/215/17; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

46 Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2020 r., C-66/19, Dz.U.UE.C.2020/215/17.

47 Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2020 r., C-66/19, Dz.U.UE.C.2020/215/17.

umowy kredytu konsumenckiego. Jeżeli informacja okaże się niepełna lub błędna, termin na odstąpienie od umowy rozpoczyna bieg tylko wtedy, gdy ów niepełny lub błędny charakter tej informacji nie może wpłynąć na zdolność konsumenta do oceny zakresu jego praw i obowiązków wynikających z dyrektywy ani na jego decyzję o zawarciu umowy i pozbawić go możliwości wykonywania jego praw zasadniczo na tych samych warunkach co te, które by przeważyły, gdyby ta informacja została podana w sposób pełny i dokładny[48]. Zgodnie z zakazem odesłań, informacje dotyczące prawa odstąpienia powinny być podane wprost w umowie, bez odesłania do innych przepisów prawa danego państwa członkowskiego[49].

Trudności interpretacyjne w orzecznictwie TSUE rodzi również kwestia informacji dotyczących odsetek przy odstąpieniu. Trybunał przyjął, że tę formułę należy rozumieć z uwzględnieniem innych regulacji dyrektywy dotyczących odsetek, a więc obecnie zwłaszcza z art. 26 ust. 5 dyrektywy 2023/2225, zgodnie z którym odsetki wylicza się na podstawie uzgodnionej stopy oprocentowania kredytu. W konsekwencji, jeśli chodzi o kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym, które konsument ma obowiązek uiścić w razie skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy, w żadnym wypadku nie może ona być wyższa od kwoty wynikającej arytmetycznie z uzgodnionej w umowie stopy oprocentowania kredytu. Kluczowe jest, aby przeciętny konsument, właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny, był w stanie jasno zidentyfikować kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym, którą miałby uiścić w razie skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy[50].

Przy ocenie regulacji z dyrektywy należy uwzględnić, że zawiera ona sformułowanie „inne warunki korzystania" z prawa odstąpienia. Jest to zatem regulacja otwarta, o bliżej nieokreślonym zakresie, co może rodzić trudności praktyczne. Jednocześnie ta formuła nie została powtórzona w art. 30 ust. 1 pkt 15 u.k.k., jej odpowiednikiem jest „sposób i skutki odstąpienia", a więc uregulowanie nieco węższe. Ewentualne szersze rozumienie tej formuły w orzecznictwie TSUE może być zakwestionowane na płaszczyźnie polskiego porządku prawnego z uwagi na zakaz wykładni *contra legem*.

48 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

49 Wyrok TSUE z dnia 26 marca 2020 r., C-66/19, Dz.U.UE.C.2020/215/17.

50 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

2.5. Przedterminowa spłata kredytu

Umowa kredytu konsumenckiego powinna w sposób jasny i zwięzły zawierać odniesienie do prawa do przedterminowej spłaty, procedurę przedterminowej spłaty, a także informacje dotyczące prawa kredytodawcy do otrzymania rekompensaty oraz przejrzyste i zrozumiałe wyjaśnienie sposobu obliczania rekompensaty należnej od konsumenta na rzecz kredytodawcy (art. 10 ust. 2 lit. r dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. s dyrektywy 2023/2225).

W orzecznictwie TSUE główne wątpliwości rodzi kwestia rekompensaty należnej kredytodawcy w razie przedterminowej spłaty kredytu. Trybunał podkreśla, że w umowie należy wskazać sposób obliczania rekompensaty w sposób konkretny i łatwy do zrozumienia dla przeciętnego konsumenta, tak aby mógł on ustalić kwotę rekompensaty należnej w przypadku przedterminowej spłaty na podstawie informacji zawartych w tej umowie[51]. Wymóg ten jest traktowany przez TSUE w sposób liberalny. Nie jest konieczne, aby umowa o kredyt określała wzór arytmetyczny, za pomocą którego owa rekompensata zostanie obliczona[52]. Nawet niepełna lub błędna informacja dotycząca rekompensaty nie przesądza o wadliwości umowy, jeżeli umowa zawiera inne elementy pozwalające konsumentowi na określenie z łatwością kwoty rekompensaty, w szczególności jej kwoty maksymalnej, którą będzie musiał uiścić w razie wcześniejszej spłaty kredytu[53]. Zgodnie z zasadą zakazu odesłań, sposób ustalania rekompensaty powinien być uregulowany wprost w umowie, a nie przez odesłanie do zasad stosowanych przez orzecznictwo sądowe[54].

Warto odnotować, że przepisy obu dyrektyw dotyczące sposobu uregulowania przedterminowej spłaty kredytu w umowie nie zawierają jakiejkolwiek wzmianki o prawie konsumenta do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta na pozostały okres obowiązywania umowy. Tymczasem to zagadnienie jest uregulowane w dyrektywie (art. 29 ust. 1 dyrektywy 2023/2225), zaś w orzecznictwie TSUE

51 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

52 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

53 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

54 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

przyjmuje się, że prawo to łączy się z zapewnieniem wysokiego poziomu ochrony konsumentów, a do kredytodawcy należy dostarczenie informacji niezbędnych do określenia kwoty obniżki całkowitego kosztu kredytu, do której konsument jest uprawniony[55]. Pojawia się zatem ryzyko, że ogólne sformułowanie tych przepisów będzie rozumiane w sposób rozszerzający, tak aby objąć przejrzystością umowy również kwestię obniżki całkowitego kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta, w szczególności przez szerokie rozumienie formuły „procedura przedterminowej spłaty". Podobną regulację zawiera art. 30 ust. 1 pkt 16 u.k.k.

2.6. Zasady spłacania kredytu

Umowa kredytu konsumenckiego powinna zawierać regulacje dotyczące zasad spłacania kredytu (art. 10 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. h dyrektywy 2023/2225). W orzecznictwie TSUE niejasności budziła ocena, co dokładnie jest objęte obowiązkiem wskazania w umowie „kwoty, liczby i częstotliwości płatności oraz ewentualnie kolejności zaliczania płatności na poczet spłaty różnych należnych sald". Pojawiła się wątpliwość, czy może to oznaczać również obowiązek zawarcia w umowie bardziej szczegółowego zestawienia, w szczególności przez wskazanie podziału każdej spłacanej kwoty na spłatę kapitału, odsetki i pozostałe opłaty. Trybunał odrzucił taką rozszerzającą interpretację. Powołał się tu na jasne brzmienie dawnego art. 10 ust. 2 lit. h dyrektywy 2008/48[56]. Podkreślił, że wszelką formę ustrukturyzowanego przedstawienia podziału każdej płatności dokonywanej w ramach spłacania kredytu na spłatę kapitału, odsetki i dodatkowe koszty kredytu należy uznać za tabelę spłat[57]. Tymczasem z innych przepisów dyrektywy wynika, że konsument ma prawo otrzymania zestawienia w formie tabeli spłat dopiero na swoje żądanie, w razie zawarcia umowy kredytu na czas oznaczony. W konsekwencji uznał, że dyrektywa nie wprowadza obowiązku ujęcia w umowie o kredyt zasad spłacania kredytu w formie tabeli spłat[58]. W innym orzeczeniu Trybunał przyjął, że nie jest konieczne, aby umowa o kredyt zawierała wskazanie poszczególnych terminów płatności, których

55 Wyrok TSUE z dnia 12 października 2023 r., C-326/22, Dz.U.UE.C.2023/937.

56 Postanowienie TSUE z dnia 28 listopada 2018 r., C-632/17; wyrok TSUE z dnia 5 września 2019 r., C-331/18, Dz.U.UE.C.2019/383/25.

57 Wyrok TSUE z dnia 5 września 2019 r., C-331/18, Dz.U.UE.C.2019/383/25.

58 Postanowienie TSUE z dnia 28 listopada 2018 r., C-632/17; wyrok TSUE z dnia 5 września 2019 r., C-331/18, Dz.U.UE.C.2019/383/25.

ma dokonać konsument, poprzez wskazanie konkretnej daty, o ile warunki tej umowy pozwalają owemu konsumentowi na ustalenie bez trudności i z pewnością dat tych płatności[59].

Warto zwrócić uwagę, że Trybunał wyraźnie odrzucił tu możliwość rozbudowania formuły z obecnego art. 21 ust. 1 lit. h dyrektywy 2023/2225, mimo iż – jak się wydaje – sprzyjałoby to ochronie konsumenta, który otrzymałby bardziej precyzyjne informacje o zasadach spłacania kredytu. Trybunał odwołał się do jasnego brzmienia dyrektywy oraz do okoliczności, że kwestia tabeli spłat jest uregulowana w innym miejscu, zaś sama tabela jest dostępna dla konsumenta dopiero na jego żądanie. Oba argumenty są trafne, dobrze też pokazują zasady wykładni stosowane przez TSUE. Trybunał nie zawsze będzie skłonny do rozbudowania regulacji dotyczących przejrzystości przez dodawanie do nich nowych elementów, które nie wynikają z treści przepisów. Jednocześnie, rozumienie poszczególnych formuł składających się na przejrzystość będzie rekonstruowane z uwzględnieniem wykładni systemowej. Skoro jest szczególna regulacja przewidująca, że tabela spłat jest dostępna dopiero na żądanie konsumenta, to wynika z niej, że umowa kredytu nie musi zawierać tabeli spłat. Bez odpowiednich argumentów z wykładni językowej lub systemowej, formuła z art. 21 ust. 1 lit. h dyrektywy 2023/2225 nie powinna podlegać wykładni rozszerzającej wyłącznie ze względu na ochronę konsumenta. Zasada przejrzystości nie ma zatem charakteru ściśle ochronnego, lecz głównie regulacyjny.

2.7. Czas trwania umowy

Umowa kredytu powinna w sposób jasny i zwięzły wskazywać okres obowiązywania umowy o kredyt (art. 10 ust. 2 lit. c dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. d dyrektywy 2023/2225).

W orzecznictwie TSUE podkreśla się, że okres obowiązywania umowy pozostaje w ścisłym związku z pełnym wykonaniem zobowiązań przez każdą ze stron tej umowy, a zatem zasadniczo z uwolnieniem kapitału przez kredytodawcę i z całkowitą spłatą kredytu przez kredytobiorcę. Zatem to, czy konsument zna moment, w którym umowa wygasa, ma fundamentalne znaczenie dla wykonywania przez niego jego praw i obowiązków, a także dla prawidłowego wykonania tej umowy[60]. Upływ okresu obowiązywania

59 Wyrok TSUE z dnia 9 listopada 2016 r., C-42/15, ZOTSiS 2016/11/I-842.
60 Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.

umowy w istotnym stopniu wpływa na sytuację konsumenta również z tego względu, że wyłącza jego prawo do odstąpienia od umowy[61].

Ta pozornie jasna formuła zrodziła pewne trudności interpretacyjne. Chodziło zwłaszcza o wyjaśnienie, czy oznacza to konieczność wyraźnego wskazania okresu jej obowiązywania, czy też wystarczy, że postanowienia umowy pozwalają konsumentowi na ustalenie tego okresu bez trudności i z pewnością. Trybunał przyjął jednak, że skoro okres obowiązywania umowy o kredyt pozostaje w ścisłym związku z pełnym wykonaniem zobowiązań przez każdą ze stron tej umowy, to nie jest niezbędne wskazanie w umowie dokładnej daty rozpoczęcia i zakończenia umowy, o ile postanowienia umowy umożliwiają konsumentowi ustalenie tego okresu obowiązywania bez trudności i z pewnością. Takimi postanowieniami pośrednio wskazującymi okres obowiązywania umowy mogą być postanowienia regulujące liczbę miesięcznych rat do zapłaty oraz termin płatności pierwszej i ostatniej miesięcznej raty przewidzianej do spłaty kredytu[62].

2.8. Rozwiązanie umowy

Umowa kredytu powinna w sposób jasny i zwięzły określać procedurę mającą zastosowanie przy korzystaniu z prawa do rozwiązania umowy o kredyt (art. 10 ust. 2 lit. s dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. t dyrektywy 2023/2225). Jest to druga najbardziej niejasna regulacja związana z przejrzystością umowy kredytu konsumenckiego.

Wskazane uregulowanie jest wybitnie ogólne, zaś jego treść w bardzo istotnym stopniu została dookreślona w orzecznictwie TSUE. Chodziło o wyjaśnienie, czy przepis dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że w umowie o kredyt należy wymienić wszystkie sytuacje, w których prawo do wypowiedzenia umowy zostało przyznane stronom umowy o kredyt przez przepisy krajowe i czy w umowie należy wskazać termin złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu i formę takiego oświadczenia w odniesieniu do każdej z tych sytuacji. Trybunał przyjął jednak, że taka szeroka wykładnia przepisu dyrektywy byłaby nieuzasadniona. Podkreślił, że dyrektywa nie zawiera regulacji dotyczących wypowiedzenia umowy o kredyt. Jedynie art. 13 dyrektywy 2008/48 przewiduje warunki, na jakich konsument i kredytodawca mogą rozwiązać umowę o kredyt odnawialny, zatem odniesienie do „prawa do rozwiązania" należy interpretować jako

61 Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.
62 Wyrok TSUE z dnia 23 stycznia 2025 r., C-677/23, Dz.U.UE.C.2025/1518.

dotyczące prawa do wypowiedzenia umowy przewidzianego w art. 13 dyrektywy 2008/48[63]. Powyższa argumentacja jest aktualna na płaszczyźnie dyrektywy 2023/2225. Termin „rozwiązanie" jako jednostronna czynność prawna pojawia się tylko w art. 28 dyrektywy 2023/2225 (odpowiednik art. 13 dyrektywy 2008/48). W konsekwencji należy uznać, że przez „procedurę mającą zastosowanie przy korzystaniu z prawa do rozwiązania umowy o kredyt" (art. 10 ust. 2 lit. s dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. t dyrektywy 2023/2225) należy rozumieć tylko procedurę „rozwiązania" umowy o kredyt odnawialny.

Omawiane zagadnienie zasługuje na uwagę przynajmniej z dwóch względów. Po pierwsze, Trybunał po raz kolejny odwołał się do reguł wykładni systemowej przy rekonstruowaniu jednej z formuł składających się na przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego. Tu również wzgląd na ochronę konsumenta mógłby przemawiać za szerszym rozumieniem „procedury rozwiązania umowy", jednak TSUE odrzucił to rozwiązanie. Oparł się na treści dyrektywy i na powiązaniu między regulacją dotyczącą przejrzystości a pozostałymi przepisami dyrektywy. Potwierdza to przyjętą tezę, że przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego nie ma charakteru ściśle ochronnego względem konsumenta, lecz charakter regulacyjny, ma ustanowić racjonalne ramy dotyczące treści umowy, zaś poszczególne elementy powinny być rekonstruowane przede wszystkim z uwzględnieniem treści dyrektywy i powiązania między regulacjami dyrektywy.

Z powyższej perspektywy należy szczególnie krytycznie ocenić treść art. 30 ust. 1 pkt 19 u.k.k. Polski ustawodawca posłużył się tu formułą „warunki rozwiązania umowy", nie uwzględniając, że na płaszczyźnie dyrektywy ta formuła ma bardzo szczególne znaczenie. Co więcej, posłużył się terminem, który w polskim języku prawnym i prawniczym ma niezwykle szerokie znaczenie, może oznaczać umowę rozwiązującą, rozwiązanie umowy przez sąd, jak też, w szerszym znaczeniu, każdą sytuację, w której następuje ustanie stosunku umownego. Ustawodawca nie tylko nie uwzględnił szczególnych właściwości tego terminu na płaszczyźnie dyrektywy o kredycie konsumenckim, ale też nie uwzględnił wieloznaczności terminu „rozwiązanie umowy" na płaszczyźnie polskiego prawa. Powtórzenie w art. 30 ust. 1 pkt 19 u.k.k. niejasnej formuły z dyrektywy potwierdza, że transpozycja regulacji

63 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

unijnych nie została przeprowadzona w sposób wystarczająco przemyślany. Trzeba jednak też wskazać, że powyższe wątpliwości interpretacyjne nie mają aż tak dużego znaczenia dla polskiej praktyki, gdyż naruszenie art. 30 ust. 1 pkt 19 u.k.k. nie łączy się z zastosowaniem sankcji kredytu darmowego (art. 45 ust. 1 u.k.k.).

2.9. Rodzaj kredytu

Umowa kredytu powinna w sposób jasny i zwięzły wskazywać rodzaj kredytu (art. 10 ust. 2 lit. a dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. a dyrektywy 2023/2225). W orzecznictwie TSUE podkreśla się, że przez obowiązek wskazania rodzaju kredytu należy rozumieć m.in. to, że umowa ta została zawarta na czas określony oraz to, że umowa stanowi umowę o kredyt wiązany[64]. Jakkolwiek formuła z dyrektywy wydaje się dość jasna, to jednak w pojęciu „rodzaj kredytu" jest zawarta pewna niedookreśloność, co oznacza, że może ono rodzić pewne trudności na poziomie praktycznym. Warte rozważenia jest doprecyzowanie na poziomie regulacji krajowych, co dokładnie oznacza wymóg wskazania „rodzaju kredytu". Z tej perspektywy art. 30 ust. 1 pkt 2 u.k.k. wydaje się zbyt ogólny.

2.10. Kredyt wiązany

Kwestia kredytu wiązanego łączy się z zasadą przejrzystości umowy przynajmniej w dwóch punktach. Jak już wskazano, zgodnie z art. 10 ust. 2 lit. a dyrektywy 2008/48 i art. 21 ust. 1 lit. a dyrektywy 2023/2225 umowa kredytu powinna w sposób jasny i zwięzły wskazywać rodzaj kredytu, zaś przez „rodzaj kredytu" należy m.in. rozumieć wskazanie, czy jest to umowa o kredyt wiązany[65]. Ponadto, umowa o kredyt wiązany powinna w sposób jasny i zwięzły określać towary lub usługi stanowiące przedmiot umowy finansowanej oraz ich cenę (art. 10 ust. 2 lit. e dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. e dyrektywy 2023/2225).

Zagadnienie kredytu wiązanego rodzi pewne trudności interpretacyjne, znajdujące przełożenie na zasadę przejrzystości umowy kredytu. Po pierwsze, sama definicja umowy kredytu wiązanego z art. 3 lit. n dyrektywy 2008/48 (art. 3 pkt 20 dyrektywy 2023/2225) jest dość ogólna. Przykładowo,

64 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

65 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

w orzecznictwie TSUE pojawiła się wątpliwość, czy umowa poręczenia może być umową finansowaną w rozumieniu dyrektywy, co jednak zostało wyraźnie odrzucone przez Trybunał[66]. Niejasności co do granic formuły z art. 3 lit. n dyrektywy 2008/48 (art. 3 pkt 20 dyrektywy 2023/2225) będą godzić w przejrzystość umowy kredytu, skoro umowa ta powinna wyraźnie wskazywać, czy jest umową o kredyt wiązany.

Ponadto, w orzecznictwie TSUE pojawiła się wątpliwość, jakie dane dotyczące umowy finansowanej powinny być wskazane w umowie o kredyt wiązany. W szczególności czy umowa powinna zawierać wzmiankę o konsekwencjach wypłaty kredytu w odniesieniu do stosunku umownego między konsumentem a sprzedawcą towaru lub usługi finansowanych z kredytu. Trybunał odrzucił możliwość rozszerzającej wykładni art. 10 ust. 2 lit. e dyrektywy 2008/48 (art. 21 ust. 1 lit. e dyrektywy 2023/2225). Podkreślił, że żaden przepis dyrektywy nie wymaga, aby umowa o kredyt wiązany zawierała dalsze regulacje dotyczące umowy finansowanej niż te wskazane w przepisie[67]. Na to rozstrzygnięcie również należy zwrócić uwagę w kontekście widocznej w części orzeczeń TSUE niechęci do rozszerzającej wykładni regulacji składających się na przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego, nawet jeśli byłoby to uzasadnione z perspektywy ochrony konsumenta, jeśli taka wykładnia nie znajduje oparcia w wykładni językowej i systemowej dyrektywy.

2.11. Możliwość korzystania z pozasądowego rozstrzygania sporów

Umowa kredytu powinna wskazywać możliwość skorzystania przez konsumenta z pozasądowego mechanizmu skargowego i odwoławczego oraz sposoby uzyskania dostępu do niego (art. 10 ust. 2 lit. t dyrektywy 2008/48, art. 21 ust. 1 lit. u dyrektywy 2023/2225). Rozwinięcie tych przepisów stanowi art. 40 dyrektywy 2023/2225 (odpowiednio art. 24 dyrektywy 2008/48), nowością jest tu podkreślenie, że procedury pozasądowego rozstrzygania sporów i podmioty przeprowadzające takie procedury muszą spełniać wymogi

66 Wyrok TSUE z dnia 13 marca 2025 r., C-337/23, Dz.U.UE.C.2025/2496.

67 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15.

jakościowe określone w dyrektywie 2013/11/UE[68] (art. 40 ust. 1 dyrektywy 2023/2225)[69].

Trybunał podkreśla, że umowa kredytu konsumenckiego nie musi powielać wszystkich przepisów proceduralnych dotyczących pozasądowych mechanizmów reklamacyjnych i odwoławczych dostępnych konsumentowi[70]. W tym zakresie dość widoczny jest wpływ zasady zwięzłości umowy kredytu konsumenckiego. Jednak z drugiej strony, regulacja zawarta w umowie powinna zapewniać konsumentowi możliwość oceny, czy użyteczne jest skorzystanie z mechanizmów reklamacyjnych i odwoławczych (w tym podstawowe informacje o dostępnych procedurach i ich kosztach) oraz zapewniać mu informacje potrzebne do skutecznego wniesienia skargi (w tym sposób złożenia skargi, adres do złożenia skargi, inne wymogi formalne skargi)[71]. Zgodnie z zasadą zakazu odesłań, nie jest dopuszczalne odesłanie w umowie o kredyt do regulaminu, z którym można się zapoznać w internecie, lub do innego dokumentu dotyczącego zasad funkcjonowania pozasądowych mechanizmów reklamacyjnych i odwoławczych[72].

Tytułem podsumowania należy podkreślić, że tu również przepis dyrektywy 2023/2225 posługuje się terminologią dość ogólną, o niejasnym zakresie znaczeniowym (możliwość skorzystania, sposoby uzyskania dostępu). Te ogólne formuły mogą stanowić punkt wyjścia do rekonstrukcji szczegółowych wymogów dotyczących treści umowy o kredyt konsumencki, które trudno jednoznacznie z góry przewidzieć. Polskie uregulowanie jest również dość

68 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/11/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (Dz. Urz. UE L 165 z 18.06.2013, s. 63).

69 W związku z tym traci na aktualności stanowisko TSUE przedstawione w wyroku z dnia 12 lipca 2012 r., C-602/10, ZOTSiS 2012/7/I-443, zgodnie z którym dyrektywa o kredycie konsumenckim nie określa zasad ani cech procedur reklamacyjnych i odwoławczych.

70 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

71 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

72 Wyrok TSUE z dnia 9 września 2021 r., C-33/20, C-155/20 i C-187/20, Dz.U.UE.C.2021/462/15; wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

ogólne, przez co nie łagodzi wskazanych trudności. Ta kwestia nie prowadzi do poważnych trudności praktycznych, gdyż art. 30 ust. 1 pkt 20 u.k.k. nie jest powiązany z sankcją kredytu darmowego.

3 Wnioski

Poszczególne zagadnienia składające się na przejrzystość umowy kredytu konsumenckiego są zwykle powiązane z innymi przepisami dyrektywy o kredycie konsumenckim. Ta okoliczność jest uwzględniana przez Trybunał, który często rekonstruuje poszczególne elementy przejrzystości przez analizę innych regulacji dyrektywy. Najbardziej jest to widoczne przy RRSO. Stanowi to jeden z czynników obiektywizujących wykładnię dokonywaną przez Trybunał, co czyni ją bardziej przewidywalną.

Orzecznictwo TSUE nie tworzy w pełni spójnej linii orzeczniczej dotyczącej wykładni przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego. W odniesieniu do poszczególnych elementów przejrzystości, różnie ulokowany jest akcent na ochronę konsumenta. Wydaje się, że ochrona konsumenta jest bardziej akcentowana w kluczowych elementach przejrzystości (zwłaszcza RRSO, stopa procentowa), mniej w pozostałych kwestiach (np. zasady spłaty kredytu, czas trwania umowy, ustalanie rekompensaty przy przedterminowej spłacie, kwestia rozwiązania umowy, pozasądowy tryb rozstrzygania sporów). Niewątpliwie wzgląd na ochronę konsumenta nie jest jedynym czynnikiem uwzględnianym przez TSUE, jak już wskazano, duże znaczenie ma również wykładnia językowa i systemowa przepisów dyrektywy.

Jednocześnie należy podkreślić, że poszczególne elementy przejrzystości umowy kredytu konsumenckiego są uregulowane w dyrektywie w sposób dość ogólny i niejasny. To stwarza duże zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu i pewności prawa, gdyż nie zawsze, nawet przy zachowaniu maksimum staranności, da się przewidzieć, jak dana kwestia będzie rozumiana przez TSUE. Główne wątpliwości interpretacyjne:

- Niejasności związane z pojęciem całkowitego kosztu kredytu, które negatywnie wpływają na zakres RRSO
- Niejasności związane z oprocentowaniem kredytowanych kosztów kredytu
- Niezwykle ogólna regulacja dotycząca „innych opłat" oraz „warunków, na jakich opłaty te mogą ulegać zmianie"

- Niejasności związane z pojęciem „inne warunki korzystania" z prawa odstąpienia
- Niejasności związane z pojęciem „procedura przedterminowej spłaty"
- Brak wzmianki o prawie konsumenta do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu w regulacjach dotyczących przedterminowej spłaty kredytu
- Niejasności związane z pojęciem „rozwiązanie umowy"
- Niejasności związane z pojęciem „rodzaj kredytu"

Z tej perspektywy zdecydowanie negatywnie należy ocenić technikę „transpozycyjną" zastosowaną przez polskiego ustawodawcę przy uregulowaniu art. 30 u.k.k. W większości przypadków ustawodawca poprzestał na przepisaniu treści regulacji dyrektywy. W ten sposób przeniósł bezpośrednio na płaszczyznę polskiego prawa wszystkie wątpliwości interpretacyjne wynikające z niejasnych sformułowań zawartych w dyrektywie. Co więcej, poszerzył też w ten sposób podatność polskiego porządku prawnego na oddziaływanie orzecznictwa TSUE. Zdając sobie sprawę z kontrowersyjności tego ostatniego zdania, należy wyraźnie podkreślić, że z samego orzecznictwa TSUE wynika, iż obowiązek dokonywania wykładni prounijnej nie ma charakteru absolutnego, gdyż uczestnicy obrotu nie powinni być zaskakiwani wykładnią, która nie ma jakiegokolwiek oparcia w prawie krajowym. Stąd też ograniczeniem dla wykładni prounijnej będzie zakaz wykładni *contra legem*, to zagadnienie pojawia się w sprawach dotyczących kredytu konsumenckiego[73]. Prawo unijne zapewnia zatem rozwiązania, które mogą zostać wykorzystane przez ustawodawcę krajowego w celu ochrony bezpieczeństwa obrotu, wystarczy umieć mądrze z nich korzystać. Polski ustawodawca zapewne obawiał się zarzutu błędnej transpozycji przepisów dyrektywy 2008/48, która to dyrektywa opiera się na założeniu harmonizacji pełnej. Jednak nie zwalnia go to z konieczności transpozycji przepisów dyrektywy w sposób uwzględniający jej cele, ale również zapewniający podstawowy poziom bezpieczeństwa obrotu i pewności prawa. Przepisy krajowe powinny być bardziej szczegółowe i precyzyjne, w szczególności niejasne formuły z dyrektywy powinny zostać doprecyzowane na poziomie krajowym, tak aby zapewnić uczestnikom obrotu niezbędny poziom zaufania do przepisów prawa. Niejasne uregulowania z art. 30 u.k.k. stanowią jeden

73 Wyrok TSUE z dnia 21 grudnia 2023 r., C-38/21, C-47/21 i C-232/21, Dz.U.UE.C.2024/1818.

z czynników wzmacniających niepewność obrotu, co znajduje przełożenie na szerokie i nie zawsze uzasadnione zastosowanie sankcji kredytu darmowego.

Bibliografia

Bednarek Małgorzata, „Sankcja kredytu darmowego jako środek ochrony konsumenta" *Europejski Przegląd Sądowy*, nr 3 (2009): 13–21.

Czuchwicki Filip, *Umowa kredytu konsumenckiego*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2025.

Gil Jakub, Marcin Szlaszyński, „Problematyka odsetek od kredytowanych kosztów bankowego kredytu konsumenckiego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 6 (2022): 59–74.

Kaczorowski Krzysztof, „Termin do złożenia oświadczenia o zastosowaniu sankcji kredytu darmowego" *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, nr 1 (2025): 26–39.

Rogoń Dominika, „Termin do złożenia oświadczenia konsumenta dotyczącego sankcji kredytu darmowego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 1 (2025): 63–79.

Wyżykowski Bartosz, „Proporcjonalność sankcji kredytu darmowego" *Monitor Prawa Bankowego*, nr 5 (2025): 63–78.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
For guidelines on the permitted uses refer to
https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode